

POSTANOWIENIE

Dnia 11 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania S. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Krakowie
o ustalenie ustawodawstwa,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 11 stycznia 2024 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z dnia 30 listopada 2022 r., sygn. akt III AUa 1612/20,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 30 listopada 2022 r., sygn. akt III AUa 1612/20 Sąd Apelacyjny w Krakowie oddalił apelację odwołującego się S. M. od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z 4 marca 2020 r., sygn. akt VII U 3620/19, którym Sąd pierwszej instancji oddalił odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Krakowie z 15 lipca 2019 r.

Wyrokiem z 4 marca 2020 r. Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił odwołanie S. M. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Krakowie z 15 lipca 2019 r. stwierdzającej, że w stosunku do niego ma zastosowanie polskie ustawodawstwo w zakresie ubezpieczeń społecznych w okresie od 1 maja 2013 r.

do 13 kwietnia 2016 r. oraz zasądził od S. M. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Krakowie kwotę 180,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł odwołujący się, zarzucając mu naruszenie art. 227 k.p.c.; art. 16 ust. 1-3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego; art. 19 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z 16 września 2009 r.; art. 5 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z 16 września 2009 r. oraz art. 13 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) numer 883/2004 z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. UE L 2004 z 7 czerwca 2004 r.).

Sąd Apelacyjny uznał apelację za niezasadną.

Sąd drugiej instancji wskazał, że zaistniały podstawy do stwierdzenia wobec S. M. podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzonej w Polsce działalności gospodarczej. Sąd pierwszej instancji przeprowadził wnikliwe postępowanie dowodowe nie uchybiając przepisom procesowym, jak również trafnie ocenił zgromadzony materiał dowodowy, a w konsekwencji prawidłowo ustalił stan faktyczny w niniejszej sprawie. Na uwzględnienie zasługiwały zarówno ustalenia faktyczne, jak i rozważania prawne Sądu pierwszej instancji.

Sąd odwoławczy uznał, że wobec wnioskodawcy, który jak wynika z ustaleń Sądu pierwszej instancji na terytorium Polski prowadzi działalność gospodarczą, niewątpliwie doszło do realizacji procedury wynikającej z art. 16 rozporządzenia wykonawczego. ZUS Oddział w Krakowie wszczął bowiem takie postępowanie, gdzie po wezwaniu wnioskodawca przedłożył kopie dokumentów wskazujących pracę na terenie Litwy. Następnie w piśmie z 27 stycznia 2015 r. ZUS ustalił tymczasowo dla wnioskodawcy ustawodawstwo litewskie jako właściwe w okresie od 1 maja 2013 r. do 30 kwietnia 2015 r., o czym została poinformowana litewska instytucja ubezpieczeniowa (w dniu 2 lutego 2015 r.). Pismem z 7 kwietnia 2015 r. litewska instytucja ubezpieczeniowa zwróciła się do ZUS o ponowne rozpatrzenie sprawy z informacją, że z danych rejestru osób ubezpieczonych wynika, iż

wnioskodawca był objęty ubezpieczeniem z tytułu zatrudnienia w U. i U.1, ale instytucja ta poinformowała, iż z informacji uzyskanej od Okręgowej Państwowej Inspekcji Podatkowej w Wilnie wynika, że działalność ww. firm nie opiera się na dążeniu do pozyskania korzyści majątkowych, ale ma na celu zatrudnienie jak największej liczby obywateli Polski zainteresowanych nabyciem prawa do świadczeń socjalnych. Kolejnym pismem z 4 grudnia 2015 r. litewska instytucja ubezpieczeniowa poinformowała ZUS, że postanowieniem z 4 grudnia 2015 r. odmówiono wnioskodawcy wydania zaświadczenia A1 za okres od 1 maja 2013 r. do 30 kwietnia 2016 r. Instytucja litewska wyjaśniła przy tym, że po przeanalizowaniu uzyskanych danych stwierdziła, że zakres umowy o pracę S. M. z U. i U.1 w porównaniu z zakresem działalności prowadzonej w Polsce stanowi pracę o charakterze marginalnym. Litewska instytucja wniosła zatem zastrzeżenia co do ustalonego dla wnioskodawcy tymczasowego ustawodawstwa litewskiego, w konsekwencji czego w zaskarżonej decyzji ZUS ustalił dla wnioskodawcy ustawodawstwo polskie w spornym okresie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego doszło tym samym do ostatecznego ustalenia ustawodawstwa właściwego. W świetle powyższego nieuzasadnione były zarzuty, że organ rentowy, a w ślad za nim Sąd pierwszej instancji, dokonał oceny ważności zawartych przez wnioskodawcę umów o pracę i w oparciu o tę ocenę dokonał następnie określenia ustawodawstwa właściwego. Nie ulega wątpliwości, że organ ubezpieczeń społecznych miejsca zamieszkania ubezpieczonego jest uprawniony do wskazania ustawodawstwa właściwego w oparciu o regulację z art. 13 rozporządzenia nr 883/2004, pozbawiony jest zaś kompetencji do oceny zaistnienia stosunku ubezpieczenia w sensie prawnym (por. wyrok Sądu Najwyższego z 23 sierpnia 2007 r., I UK 68/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 300). Instytucja ubezpieczeniowa miejsca zamieszkania nie jest władna do dokonywania oceny, czy stosunek prawny będący podstawą objęcia ubezpieczeniem w kraju świadczenia pracy jest ważny według prawa miejsca zamieszkania ubezpieczonego. W rozpoznawanej sprawie nie doszło jednak do sytuacji, w której organ rentowy dokonałby oceny ważności umów o pracę wnioskodawcy z litewskim pracodawcą stosownie do wymogów prawa litewskiego, ponieważ organ rentowy oparł się na stanowisku litewskiej instytucji ubezpieczeniowej. Skoro litewska instytucja

ubezpieczeniowa doszła do przekonania, że kwestionuje ustalenia dla wnioskodawcy ustawodawstwa litewskiego jako właściwego, tym samym nie uznała podlegania przez wnioskodawcę ustawodawstwu litewskiemu w spornym okresie. Reasumując Sąd Apelacyjny stwierdził, że w spornym okresie jedynym tytułem dla S. M. do podlegania ubezpieczeniom społecznym jest prowadzona przez niego w Polsce działalność gospodarcza, co znalazło odzwierciedlenie w treści decyzji organu rentowego z 15 lipca 2019 r.

W świetle stanowiska instytucji litewskiej, wnioskodawca faktycznie nie świadczył pracy w spornym okresie i nie podlegał z tego tytułu ubezpieczeniom społecznym na terenie Litwy oraz nie uzyskał poświadczenia formularza A1 za sporny okres od 1 maja 2013 r. do 30 kwietnia 2016 r. Skoro sąd krajowy w niniejszym postępowaniu nie może kwestionować prawidłowości takiego stanowiska instytucji litewskiej w zakresie wykonywania zatrudnienia i podlegania ubezpieczeniom na terenie Litwy, to tym samym zaskarżona decyzja polskiego ZUS, stojąca na gruncie wyłącznie ustawodawstwa polskiego, jako właściwego z uwagi na ostateczne ustalenie braku przesłanek do zastosowania art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego, biorąc pod uwagę stan sprawy na dzień zamknięcia rozprawy przed sądem drugiej instancji, okazały się zgodne prawem. Ani ZUS, ani też sąd krajowy nie może (co wynika z ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego) wbrew jednoznacznej decyzji instytucji litewskiej ustalać jako właściwe ustawodawstwo litewskie, a tym samym wbrew tej instytucji przyjmując, że praca na terenie Litwy była świadczona i stanowiła tytuł ubezpieczenia dla wnioskodawcy na terenie Litwy.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył skargą kasacyjną odwołujący się w całości.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparto na podstawie przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 (występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego) k.p.c.

Strona skarżąca wskazała, że w niniejszej sprawie występuje istotne zagadnienie prawne dotyczące charakteru zaświadczenia na formularzu A1, a także charakteru prawnego decyzji o odmowie wydania zaświadczenia A1 i zakresu

związania nim organów i sądów rozstrzygających w sprawie ustalenia właściwego ustawodawstwa.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o:

1. wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;
2. oddalenie skargi kasacyjnej - w wypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;
3. w każdym przypadku zasądzenie od skarżącego na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującego się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanki przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić

się do rozwoju prawa. W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179) i pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą, co oznacza, że sformułowane zagadnienie prawne musi mieć wpływ na rozstrzygnięcie danej sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504), a w końcu, dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości.

Przedstawione przez stronę skarżącą zagadnienie prawne nie uzasadnia przyjęcia niniejszej skargi kasacyjnej do rozpoznania, bowiem nie ma ono znaczenia dla rozpoznania niniejszej sprawy. Przedstawione w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania rozważania o charakterze

prawnym zaświadczenia A1 oraz dotyczące obowiązku jego wydania mogą mieć znaczenie w postępowaniu przed organami litewskimi, które wydania takiego zaświadczenia odmówiły, jednak nie mają jakiegokolwiek znaczenia dla postępowania przed polskim organem rentowym, jak również przed polskimi sądami, które nie mają możliwości wymuszenia od organu litewskiego wydania takiego zaświadczenia, a ponadto nie mogą go w żaden sposób zastąpić. Strona skarżąca nie dostrzega, że istotą postępowania zmierzającego do ustalenia ustawodawstwa właściwego w niniejszej sprawie było to, że litewskie instytucje ubezpieczeniowe zakwestionowały (w wynikającym z art. 16 rozporządzenia wykonawczego dwumiesięcznym terminie) tymczasowe ustalenie ustawodawstwa litewskiego, tym samym, polski organ rentowy, nie mogąc samodzielnie dokonywać oceny stosunku prawnego będącego podstawą do objęcia ubezpieczeniami społecznymi w innym państwie członkowskim, musiał ustalić dla odwołującego się ustawodawstwo polskie. Ewentualne wątpliwości dotyczące zasadności odmowy uznania za ważny stosunku pracy zawartego na Litwie odwołujący się może podnosić w postępowaniu przed tamtejszymi organami, jednak polskie instytucje nie mogą samodzielnie podważać oceny dokonanej przez organy innego państwa członkowskiego dotyczącej stosunku prawnego zawartego w tym państwie.

Na marginesie należy zauważyć, że kwestie związane z wydawaniem zaświadczeń A1 i ich znaczeniem dla polskiego organu rentowego były już przedmiotem bogatej wykładni ze strony Sądu Najwyższego.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów oparto na § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804).

[SOP]

(r.g.)

